

Roman Rybarski — ekonomista i polityk

Autor: **Damian Koniarek**

[Roman Rybarski](#) (1887–1942) — to jeden z najwybitniejszych polskich ekonomistów okresu międzywojennego, historyk, wykładowca trzech uczelni wyższych (Uniwersytetu Jagiellońskiego, Politechniki Warszawskiej i Uniwersytetu Warszawskiego), polityk i poseł.

Urodził się w Zatorze w Małopolsce — nie dziwi więc fakt, że na miejsce studiów wybrał Uniwersytet Jagielloński, gdzie od 1906 r. kształcił się na Wydziale Prawa. Historię gospodarczą studiował pod kierunkiem [Franciszka Bujaka](#), ekonomię pod kierunkiem [Włodzimierza Czerkawskiego](#). W tamtym okresie należeli oni do najlepszych wykładowców wspomnianych przedmiotów na ziemiach polskich, a ich wkład w naukę polską jest nie do przecenienia. Rybarski okazał się ich pilnym uczniem, a w przyszłości godnym następcą. Uczelnia dała mu także możliwości kontaktu z innymi znanymi naukowcami — był osobistym sekretarzem [Juliana Dunajewskiego](#).

Na IV roku studiów otrzymał nagrodę Wydziału Prawa za pracę *Organizacja kredytu przemysłowego w Królestwie Polskim i Galicji*. Wydawał też prace z historii gospodarczej. Studia ukończył ze stopniem doktora w roku 1910.

Przez krótki czas pracował jako urzędnik, jednak dzięki swojej pracowitości otrzymał możliwość wyjazdu do Włoch, USA, Wielkiej Brytanii i Francji, gdzie kształcił się dalej. Habilitował się już w roku 1913. Jego pracę wysoko ocenił [Adam Krzyżanowski](#). Zapewniło to Rybarskiemu stanowisko wykładowcy na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1917 r. został profesorem skarbowości i otrzymał na tej uczelni katedrę.

Po odzyskaniu niepodległości reprezentował Polskę jako ekspert na konferencji pokojowej w Paryżu w 1919 r. W tym właśnie roku ukazała się jego *Idea gospodarstwa narodowego*, a w trzy lata później *Marka polska i złoty polski* (wyjaśnił w niej problematykę inflacji).

Od roku 1924 do 1939 Rybarski był profesorem skarbowości na Uniwersytecie Warszawskim. W pracy *Wartość, kapitał i dochód* sprzeciwiał się twierdzeniu, że kapitalizm prowadzi do nędzy mas. Rybarski zwracał uwagę na

to, że rozwój produkcji podnosi stopę życiową wszystkich, także robotników. W trzytomowym *Systemie ekonomii politycznej* pisał o wpływie sfery emocjonalnej na podejmowane decyzje gospodarcze, które nie zawsze da się wyjaśnić racjonalnie.

Według Rybarskiego Polska była krajem o bogatych zasobach, jednak najważniejszym elementem jej gospodarki było rolnictwo, dlatego tak ważne było dla niego zatrzymanie procesu rozdrobnienia gospodarstw rolnych.

Ostrzegał przed wysokimi podatkami bezpośrednimi niszczącymi przedsiębiorczość obywateli oraz przed zbyt wysokimi podatkami pośrednimi. Pisał: „nad naszą polityką podatkową zaciążyło fatalnie złudzenie, że przez zwyżki stawek można bez końca powiększać wpływy podatkowe. A tymczasem rzeczywistość jest bliższa raczej następującego kontrastu: największe stawki, najmniejsze wpływy”. Domagał się stałości aktów prawnych, zwłaszcza co do płacenia podatków. Zalecał opodatkowanie konsumpcji, a nie kapitału.

Postulował wolność przedsiębiorstw od wpływu państwa. Zauważał, jak bardzo zależność od organów instytucji państwowych skutkuje korupcją i obawami przed inwestowaniem ze strony przedsiębiorcy. Rybarski głosił konieczność nienaruszalności własności prywatnej, zwracał uwagę na szkodliwość monopoli i koncesji oraz negatywny wpływ przymusu ubezpieczeń społecznych. Sprzeciwiał się także zaciąganiu długów przez państwo. Domagał się dostępu do informacji o wydatkach publicznych: „jeżeli obywatel ponosi ciężar utrzymania państwa, jeżeli płaci na nie podatki, to może mieć ten lub inny wpływ na władzę w państwie lub go nie ma, ale przynajmniej powinien wiedzieć, na co idą pieniądze publiczne”.

Zwolennik małych i średnich zakładów przemysłowych, próbował łączyć zasady liberalizmu gospodarczego z ograniczonym interwencjonizmem państwowym w służbie interesów narodu. Wynikało to z jego sympatii politycznych — był długoletnim działaczem endecji, a w 1926 r. wszedł w skład Wielkiej Rady Obozu Wielkiej Polski, gdzie zasiadał m.in. z Romanem Dmowskim. Książka Rybarskiego *Naród, jednostka, klasa* zalicza się do jednej z najważniejszych w rozwoju ideologii endeckiej. Jako poseł krytykował łamanie prawa, bronił systemu parlamentarnego i wolności gospodarczej.

W czasie wielkiego kryzysu wydał *Przyszłość gospodarczą świata* (1932) i *Przyszłość gospodarczą Polski* (1933).

Po zakończeniu kariery politycznej w dalszym ciągu krytykował etatyzm i działalność kapitału zagranicznego w Polsce. Był zwolennikiem powstania w kraju silnej klasy średniej, z rodzimym kapitałem i przeciwnikiem totalitaryzmów, a także członków własnej partii domagających się, aby państwo kierowało społeczeństwem i życiem narodu. Pisał o tym w książce [Siła i prawo](#) (1936).

W czasie okupacji kierował Wydziałem Prawa tajnego Uniwersytetu Warszawskiego. W lipcu 1941 r. został wywieziony do obozu w Auschwitz. Był jednym z przywódców konspiracji w obozie. Zmarł na początku marca 1942 roku.

Wielokrotnie odznaczony, upamiętniony przez Sejm III RP w r. 2007.

Bibliografia

Polski Słownik Biograficzny, t. 33, s. 288.

[Wykład dr. Norberta Wójtowicza poświęcony życiu i działalności Romana Rybarskiego, przedstawiciela Szkoły Krakowskiej](#), II konferencja PAFERE Liberty Weekend, Kraków, 23-24 października 2010 r.